

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 6.

У НОВОМ САДУ 5. ФЕБРУАРА 1887.

ГОД. III.

НАСТАНИЦИ.

ани мајка јединога сина,
Па га гледа препуна милина,
Па га гледа пуна тајне сласти,
Како бујно и весело расти.

Гледа сина, гледа циглу наду,
Гледа своју потпору на раду,
Гледа своје жеље из младости,
Гледа своју радост у старости —
Радује се снаси и одмени,
Па јединца хоће да ожени.

Нашла му је суђеницу младу,
Прву цуру у селу на раду,
И већ свате на весеље диже —
Ал глас тужни међ' сватове стиже:
Да свуд дижу српску силу бојну,
Да син мора отићи на војну.

Оста мајка гласно кукајући,
Оста млада тужно гледајући —
Оде војно на то поље бојно.

Бој се бије, а крв се пролева,
Па се врела на Сливници слева.
Смртних зрна кô ледена града —
Нит се гледа, ко под њима пада,

Нит се знаде, ко рањен издише,
Нит се пита, ко за ким уздише.
Што смрт коси, под земљу се шаље,
Што остане, бори се и даље.

Свршила се страшна битка,
Без користи и добитка;
Свршила се страшна војна,
Свршила се сила бојна —
Сваки живи дому хита,
Свак за своје брижно пита.

Цело село на ноге се дигло,
Цело село на станицу стигло;
Сваки тужан у даљину гледа,
Сваки свога са зебњом погледа.
Ту су старци — децу изгледају;
Ту су сеје — браћу погледају;
Ту је мајка — чека мила сина,
Па је пуна потајних милина;
Ту је нева — чека свога војна,
Да се врати са тог поља бојна. —
И ено га, ено га где иде —
Већ се кола из даљине виде!
Ох, ево га, већ у село стиже —
Мајка руке у небеса диже,
Па од жеље по колима паде —
Ал од јада богу душу даде.

А нева му у наручје лети,
Завора се нема кад да сети,
Већ га грли рукама обема,
А он гледа — али руку нема.

Вл. М. Јовановић.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

ИЗ НИЧЕГА.

ПРИПОВЕТКА О ПРОПАДАЊУ НАШИХ СЕЉАКА.

ОД МИТЕ ЖИВКОВИЋА.

(Наставак.)

VII. Црна прилика.

М а улици беше мртва тишина.

Тада низ врата на тавану Пајине куће стадоше се нечујно спуштати мердевине.

Нека људска прилика полако као мачка сизила се доле.

Кад беше на земљи, стаде прислушкивати. Ништа се не чује.

Црна прилика пође авлијским вратима.

И опет стане, и опет прислушкује.

Тихо отвори врата и изађе на улицу.

Обзире се на све стране.

Мрак је, далеко се не види.

Нигде никога.

Пође.

Наједаред зачује се неки чудноват шум.

Црна прилика стаде као укопана.

У страху не може одмах да разазна, шта је то.

Тек, кад се ухо мало навиче, позна, да то човек хрче.

Још мало постаја, као да се нешто премисља.

Пође један корак па опет стане.

Нека неодољива сила гони је напред, а друга је зауставља.

Као да су обе те силе подједнаке, јер црној прилици не даду ни овамо ни онамо.

У један мах маши се она руком у џеп.

Као да је руком жеравицу дочепала, тако је брзо трже натраг.

Мало час опет је тури у џеп и сад се у руци нешто засија.

Оштар нож!

И као да тада сила гониља свлада силу зауставиљу — црна прилика пође напред, пође тихо и одважно.

Стаде.

Пред њоме на земљи беше нека црна гомила, што се само хркањем казивала, да је човек.

Настао је одсудни час.

Црну прилику у томе часу нешто шћаше задржати.

Она се колебала.

И у том кобном часу неки зао дух јој шапне: »Смрт његова живот твој!«

И црна се прилика саже.

Измахне једаред, дваред, триред.

Она црна гомила зајеча, ал само за неколико тренутака, па онда ућута.

Хркање престаде.

Настаде тишина, ужасна тишина.

Црна прилика, као да не верује тој тишини, и опет измахне.

На руци осети нешто врело.

Стаде га жећи као жива жеравица.

Сама се рука отвори — испаде нож.

Црна прилика млатне руком, да отресе — крв.

Па онда се саже, да потражи изгубљени нож.

У тај мах зачује се из помрчине шум.

Неко иде.

Црна прилика, као да је сви ђаволи погнаше, јурне и нестаде је у мраку.

VIII. Важне ситнице.

Беше тада у Б. судија Бела Вертешија, врло вешт, и способан човек у своме послу.

Истина породица му беше многобројна — неких десет душа — но и плата му беше лепа те је красно излазио на крај, а прилично и на страну остављао.

Једном ђаво га нанесе те је играо у касини карте.

Изгубио је две стотине форината.

Није он то скоро ни осетио.

Но конкало га, што је изгубио, те дваред три покуша, да поврати.

Послужила неки пут срећа те нешто добије.

Мало по мало учеста он картати се.

Добијао је, губио је.

Зариче се после сваког губитка, да се више неће картати.

Данас се зарекне, сутра не одржи реч — слепа страст увек налази стотину изговора.

И ноћас се картао.

Изгубио је грдне новце, око хиљаду форината.

Још то нису били његови новци, узео их из судске касе.

Тек се малко забелило небо на истоку, кад се Вертешија кући враћао.

Црне мисли јуриле су му кроз главу.

Из судске је касе узео којекад већ близу

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

три хиљаде форината; кроз месец дана мора свому попунити, јер долази контрола.

Већ има прилично дуга, толико не може узајмити.

Премишљао је и овако и онако; није нашао излаза.

»Има један пут,« мислио је. »Страшан је тај пут, али нема се куд. Сироти моји! Шта ће од њих бити!«

Како беше замишљен, није гледао преда-се. Нога му запе и он мало не паде.

Саже се.

»Шта је ово? — Човек па још крвав!«

И он се загледа у оно бледо лице.

»Дурут! Зар и тебе умирише, јаднице? —

Још је врео, али му срце не куца. И црева му испала — сиромаш! — Крв се још није ни сва усирила. Мора да га скоро убише. —

Хм, хм! Не види се добро, али чини ми се, да је ово траг поткованих чизама. Добро те је ова кишица пала, те је земља одмекла. —

Шта? Та бог и душа ово је нож! Мора да је ово том делији први посао те врсте, кад је у ватри и нож заборавио! Ама сушти мој нож! Е то је важна околност — да га обришемо и причувамо. — Но дај да се што брже и што више уради, док је за пресна трага!«

И он се диже па се окрете и стаде лупати на Пајина врата.

»Ко то лупара пре света?« љутито виче Паја.

»У име закона!«

Познаде Паја судца и брже отвори.

Судац му не даде помолити главе, већ га утисне унутра и повуче за собом врата.

»Ноћас је код тебе пио Дурут,« започе судија испит.

»Пио је!« одговара Паја, а мисли, шта ће овај с тим?

»Кад је дошао?«

»Пред вече.«

»С киме?«

»Сам.«

»Је ли ко после дошао?«

»Није нико.«

»Кад је пошао кући?«

»Биће око два. Ја сам га извео на сокак.«

»Дакле био је пијан?«

»Као земља! Не бих га се друкчије до зоре опростио.«

»А зашто?«

»Увртио себи у главу, да се морао у мојој авлији сакрити Акса Живановић па га чекао, хоће, вели, да му суди.«

»Дакле претио му?«

»Те још како! Сачувај боже, да му је пао шака! Него срећом Акса осетио, да му се тиче коже, и, како је лаких ногу, утече.«

»Па то је и Акса био овде?«

»Да богме! Дурут је њега ради и дошао. Но чим га Акса снази, а он шумангеле у авлију па идиди! Док Дурут допаде у авлију, од Аксе ни трага ни гласа. Цуњао је и завиривао је свуда, и, да је било мердевина, центрао би се и на таван.«

»Па куд се могао Акса тако брзо склонити?«

»Сам бог зна! Све мислим, дочепало се сокака па умакао у коју комшијску авлију, јер из моје авлије друкчије не може — високи су зидови.«

»Е лепо! Причекај ти мало ту — ево мене одмах!«

И Вертеша изађе у авлију. Паја је баш прилично почекао и међутим је узалуд лупао главу о томе, шта је то сад судији наспело?

Слутио је он, да се нешто морало десити. Док ево ти судије.

»Пајо! Све, што си мало пре мени казао, мораћеш и пред судом казати!«

»Пред судом?« уплаши се Паја.

»Да! И на то ћеш се и заклети!«

»Бог с вама, господине, шта се то збило?«

»Ноћас су на роњу твоје куће убили Дурута!«

»Дурута? За име света, ко га уби?«

»То се још не може знати. Но ја се надам, да ћу пронаћи убицу!«

»Мислите, да га је један убио?«

»Ја још ништа не мислим. Него иди ти у варошку кућу, пробуди момке па пренесите Дурута у болницу! Ја ћу дотле код њега остати!«

Паја се брзо обуче.

Језа га спопаде, кад виде Дурута свог у крви.

Савест му је пребацивала: што си га сама пустио?

»Пожури се, Пајо!« опомиње га судија. »Свиће, искупиће се свет као на чудо.«

И Паја оде.

Муку је имао судија.

У њему се водила љута борба.

Пре неколико тренутака решио се, да себи живот одузме, јер част му не допушташе, да иде на робију.

Сад му се указа истина још мало магловит ал тек спасоносан пут.

Пред светом и законом ће остати поштен, а пред својом савешћу?

Но зар утопљеник пита, је ли грех, што ће за собом у пропаст одвући и свога ближњег, кад се у самртноме страху за њега ухвати, надајући се, да ће се тако и сам спасти?

IX. П о г о д б а.

После три дана седио је пре подне судија у својој канцеларији и чекао.

Јако се променио.

Био је блеђи и сувљи а очи му јако упале; види се, да прошле две ноћи није најбоље спавао.

На пољу се зачују кораци.

Послужитељ уђе и јави:

»Дошао је, господине!«

»Нека уђе!«

И слуга пусти у канцеларију Аксу Живановића.

»Никога не пуштај!« заповеди судија послужитељу.

»Ви сте ме звали, господине!« почне Акса а нешто му хладно око срца.

»Звао сам те. Него седи! Важан је посао. Тиче се — Дурута« и општро погледа Аксу. Акса неприметно пребледи.

Судија то спази и задовољно климне главом.

»А шта се мене он тиче? Ја с њим немам никаква посла,« труди се Акса, да остане миран.

»Е видиш — суд ти је чудан светац. Не пита он, ко си ти и шта си, већ те узме на миндрос па те испитује и испитује, ма да му ти можда ништа не умеш да одговориш. Ти си се на твоју несрећу десио оног дана у вече код Паје, па сад морамо и тебе испитати. Можда ћеш нам баш ти умети што казати, како ћемо пронаћи убицу. Сад шта ти је, ту ти је!«

»Па већ кад тако мора бити!« слеже Акса раменима. »Казаћу, што знам.«

Судија да прсне у смех, како Акси не испада за руком, да се вешто претвара.

»Него, да ту вас дан један другог не варамо, кажи ти мени искрено — али добро промисли: хоћеш ли ти мени дати десет хиљада форината па да те избавим?«

»Да ме избавите? А од чега?«

И поред свег усиљавања Акса је дрхтао.

»Ако баш не од вешала, а оно зацело од вечите робије.«

И судија скрсти руке а очима као да ће Аксу прострелити.

Акса и бледи и румени.

»Не знам, шта хоћете да кажете,« промуца он.

»Да право — и заборавио сам на то! Добро те си ме подсетио. Дакле чуј! Сав свет зна, да си се ти с Дурутом на вашару потукао и да те Дурут у мало не умлати. То је доказ, да си ти киван на Дурута. — Сад ево овде је написано, шта је јуче пред судом изказао сведок Паја Каменчанин Из његових се речи види, да те је прекјуче у Пајиној крчми напао Дурут, и ти би зло прошао био, да си му како год пао шака. Брз си био и то те спасло. Паја вели, побегао си у авлију, из авлије на сокак па ваљда негде у комшилук.«

»Тако је и било!« упаде Акса. »Прешао сам преко сокака и сакрио се у оне зидине преко пута; кад се Дурут вратио у авлију, ја на сокак па кући и био сам целу ноћ код куће — ево ми живе жене!«

»Лепо! Само штета, што је тако могло бити, а није било. Него немој ме прекидати! Рекао сам, да тако Паја вели. Но ти се у оном теснацу смео — изгубио си главу. Није ни чудо — глава ти је била на коцки! Место да си учинио, као што приповедаш, упутио си се за кућу и кад си видио, да не можеш преко зида, а ти стругнеш на таван. Да се Власи не сете, узвучао си за собом мердедевине. Штета, што ниси пазио, да крајеви од мердевина не запарају дувар до самих таванских врата. Срећа твоја, што је Дурут био сувише љут те му то не паде у очи.«

Акса погнуо главу.

»Само не могу да се досетим, шта си учинио с Јелком, кад је Дурут знао, да си ти крив, што се она удавила!«

У Акси поче свака нада на спас ишчезавати.

»Оно лако бих ја то дознао. За добре новце све би ми казала она матора вештица, баба Тина. Но то ми не треба. — Али да наставим. Ти си дакле на тавану чуо, како ти је Дурут претио, који је у осталом много промућурнији од Паје, јер је знао, да си ти негде у авлији. Видио си, да ти нема живота, и био си у очајању, јер ниси знао, како ћеш сад, како ли после, да се сачуваш од Дурута. Ђаволска срећа и ту ти је била на руци. Дурут се опио и пијан трештен пошао кући. Ти си мислио, отишао је кући, и сићеш се с тавана па, не знајући, шта ће после бити, оставиш мердевине на своме месту, јер ниси могао ни слутити, да ћу ја доћи и све то на ум узети.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIS.RS

Кад си провирио кроз врата и видио, да на сокаку никога нема, пошао си кући. Пут ти је био поред рогља. На рогљу си морао смотрити Дурута, где лежи на земљи пијан и спава. Сетио си се, како ти је претио, знао си, да си му крив, и знао си, да ће ти се страшно осветити тај, што сад немоћан и несвестан пред тобом лежи. Човек је човек! Воли да живи и сав му је живот непрекидно савлађивање свега онога, што смета животу; а ретки су људи, који само поштеним путем савлађују те препреке. Није дакле чудо, што се у тај мах и у теби породи мисао: како би било, кад бих ја —? И при тој помисли нехотице се машиш ножа, истог овог ножа, је ли?»

Акса трже очи

Које због тога, што познаде свој нож, које што га застраши онај зловни израз у судијиноме лицу, Акса покрије лице рукама.

»И ти си учинио! — Мора да си кога осетио, кад си се тако збунио, да си чак и нож испустио.«

»Зар то мора бити баш мој нож?» покуша Акса да се брани.

»Таки нож имаш само ти и ја. Правио их исти ножар, и он ми јуче рече, може се заклетити, да је само два така ножа до сада направио. Једно то, а друго, толики су људи овај нож у тебе видели.«

»А ако сам га изгубио?»

»Тешко да би ти тај изговор помогао! — Али издаје те и траг од чизама. — Чекај, чекај! Бадава ти се чини, да се отуд немаш чега плашити! Знаш ја добро, да си ти оне чизме поклонили неком вандрокашу, мислећи: тај ће отићи и однети чизме до сто врага! Преварио си се. Случајно је тај вандрокаш и на моја врата закуцао, а још случајније ја главом изађем, да му уделим, и, како је он, чувајући зарте красне још чизме за светац, привезао их за свој пртљак, па ђоновци дошли с поља, спазим ја на ђоновима исто онако широке клинце, какве сам видио и на трагу од чизама око убијенога Дурута. Откупим ја од њега те половне чизме за три форинта, а кажем му, купујем их за свога слугу. Од онога трага узео сам меру, нацртао сам и клинце, а наш чизмар Барна пред судом ће се заклетити, да је он те чизме теби пружио.«

Акса је опет клонуо.

»И поред свега тога врло је важна ствар: где си био у оно доба, кад се убијство догодило? Велиш: жена ти може посведочити, да

си био код куће. Прво женина сведожба не вреди, друго питање је, да ли би твоја жена за тебе лагала. — Кад све то узмемо у обзир, поред тих доказа ти мораш признати, да си убио Дурута и онда ти је најблажа казна вечита робија; не признаш ли, докази су тако снажни, да ћеш бити осуђен најмање на петнаест година. И ја ти сад дајем да бираш: робију или десет хиљада форината да ми платиш. Ти си човек признат, свуда имаш приступа па сад наједаред да идеш на робију. Твоја је сермија велика, десет хиљада нећеш скоро ни осетити.

Акса је кршио руке.

Видио је, да му се ваља приволети једноме од тога двога.

Човек, који је кадар у тренутку намерно учинити најгрђе злочинство, обично је кукавица, кад ваља за злочин трпити.

»Па платићу!» прошапуће он.

»Паметан си човек. Само мораш платити сутра до осам сати.«

»Али од куд ми толико новаца? Дајте ми дужи рок!» моли Акса.

»Прекосутра је суд — новце ми сутра мораш положити.«

»Па добро, рецимо, да платим. Ко ми стоји добар, да ћете ме ослободити?»

Хоће Акса да се осигура.

»И нећеш бити сасвим ослобођен, јер се Паји не могу запушити уста, а и сав свет зна, да си се ти у последње доба завадио с Дурутом. Бићеш пуштен из недостатка у доказима. Ја ти дајем реч, да нећу изнети, што сам сам видио и пронашао.«

»А ако мени није доста само реч?» усуди се посумњати Акса.

»Мора ти бити доста! Ти мораш веровати, да ћу одржати реч, јер само то веровање, а ништа друго, може те ослободити. Неверовање отераће те на робију.«

Акса се још колебао.

»Али ако се успита, где сам био ону ноћ?»

»То се и мора питати. Но за то ћемо лако! Ти знаш — на пример — Јоцу Крпиног. Он је убоги ђаво, не може да крај с крајем састави. Поред тога поштење му није баш најјача страна. Понуди му коју стотину форината па ће он пред судом посведочити, да си ти код њега целу ноћ био — шили сте. Он је у кући сам. Већ моја ће брига бити, да то суд прими.«

»Па добро! Сутра ћу вам донети новце!»

Одахнуо и Акса и судија.

(Свршиће се.)

а је Немцу реткост, да имаде прасе,
Не би чудо било, јер и зашто зна се;
Ал у земљи, где је и у грбу свиња —
Е то богме мора чудно бити свима.

*

И заиста чудо, ал на жалост тако,
По — код нас је давно свашта наопако:
Који вином ради, он ти пуди пива,
Који пиво гради, он чорбу од шљива,
Ко пшеницу сеје, храна му је куља,
Који стоку пати, он једе пасуља,
Који занат учи, он трговљу води,
Који лађе прави, он по суву ходи,
Ко кукуруз сеје, он с кафом тргује.
Који пчеле држи, он шећер купује,
Који кола гради, он вазда пешачи,
Који вуну преде, у свилу с' облачи,
Ко путове крчи, у блато с' ували,
Који књигу учи, он — букви амали...

*

Ето видиш, тако промеће се свако,
И увек једнако, увек наопако —
Дакле онда ништа чудновато није,
Што смо жељни — свиње у сред Шумадије...

*

Ал и веће чудо од овога има,
А то — што је свиња најмилија свима...
Колко је прљава — гледат' се не може,
Колико је лења — више бит' не може,
Опет сви ми, који верујемо Христа,
Без ње част никоју не ценимо ништа.

*

Можда то чинимо, што нам Дарвин рече,
Да ј' зачело њено исто ка' човеч'е;
Или ваљда има још коју врлину,
Која нас позива, да ценимо свињу?

*

И заиста има, и није малена,
Бар код пола света важи ка' голема:
Естетика вели, — то све даме знају —
Да најлепше очи тек свиње имају...
О, колико пута многа дама плаче,
Што не има око од какве крмаче:
Дугуљасто лепо, па да мало жмири,
К'о кад се у срце хоће да завири!
С тога с' многа дама и на Бога гњеви,
Што најлепше очи није дао Еви,
Већ прљавај свињи, глупој животињи...

*

Али наше свиње нису прости свиње,
Као што су биле некад од старине;
Садашње су свиње са свим другог кроја,
Те се и не види, од каквог су соја...
Сад Земун, и Ковин, и Панчево равно
Презреле су оне већем поодавно,
Па у „горња места“ сад се само крећу,
Тамо — Будимпешти и далеком Бечу.
Па и оне саме (шта ћеш рећи туна?!)
Стиде се свог старог гуња и зубуна!
И зато их зову све новине стране;
Шумадинске свиње цивилизоване...

*

По то што му драго; ал да видиш јада,
Има јаче беде, која теже пада:
Јер „шунке“, и плећке, и маст, и сланина
Нису више наша већ туђа својина!
Сад се крмком сладе тек туђини дерни
А ми Шумадинци и прасета жељни!
Што масног бијаше, све однеше странци,
А нама осташе тек голи опанци...

*

Ето то је оно, што по много боли,
Бар онога, који — свињетину воли...

*

Ал ја ових дана бијох добре среће,
Па за смерну душу куд радости веће,
Него кад постигне, што јој срце тражи,
(Па макар то било, што желудац дражи...)
Еле ја ти, побро, не пожалим труда
Већ потражим редом по „пијаци“ свуда,
И код пиљарице једне из Земуна
Видим два прасета као два сомунa.
Можеш сад мислити те радости моје!
Али нисам мог'о да купим обоје,
Него само једно, — што прасе пиљарско
Свакада је скупо, ал је барем царско...

*

Али царско прасе, па га сâм појести —
Бојим се, могло би — желудцу пресести...
И иначе знате, да ми увек жеља
Провести с' у друштву својих пријатеља.
Зато и вас зовем, пријатељи драги,
Да дођете к мени на дан овај благи,
У четвртак први од године нове,
Као дан почетка моје службе нове,
Да се и ви самном нагутате сласти —
Та царско је прасе, мора слатко пасти...

Београд 1883.

Браничевац.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

НОВО ДОБА.

КОМЕДИЈА У ТРИ ЧИНА.

ОД МИЛУТИНА Ј ИЛИЋА.

ПРИЗОР ДРУГИ.

(Соба са обичним намештајем код Максима; врата се отварају, унутра улазе: **Никола Бећар** и **Комарац** разговарајући се.)

Никола. Па шта велиш: доћи ће?

Комарац. Само док сврше неке своје послове.

Али, до ђавола, где је мајстор-Макса?

Никола. Па нема му ни газдарице?

Комарац. Она је отишла у село до неке својте, зато смо се овде и сакупили, што се можемо насамо посаветовати а не ћемо имати слушалаца, па још — жену!

(Улазе **Дујан Просек**, **Филип Суша** и поздрављају се.)

Филип. (Комарцу). Где си, човече божји? Откад те не видех! Управо од оног вечера, кад си читао оно газда-Тривуну. Зацело, гора му освета неће требати, тако си шта могао само ти измислити.

Комарац. Ха, ха, ха! Могу рећи, да ће се дуго чешати иза ушију! Али — ко направи ону свађу и неприлику међу нама? Једва сам изнео читаву главу?

Дујан. Не знам. Неко из гомиле, и одмах затим бој се отпоче.

Комарац. Извесно ко од вас либерала и напредњака?

Никола. Махните се, људи, празна разговора, већ да почнемо једном, зашто смо се и сакупили. Познато вам је, да је Тривун положио оставку на своје посланичко место и сад ваља да бирамо другога. Кога дакле мислите на његово место за посланика? Говорите, како бих могао спремити гласаче из доњег шора, за кога да гласају.

Филип. А ја из горњег шора.

Дујан. А ја своје познанике из господске улице.

Комарац. А ја еснаф берберски и чарубијски

Никола. Па шта велите — Станко Поноћ?

Комарац. И ако сам по начелу противник и ваш и његов, опет, кад у овој вароши готово и нема ког другог ван Станка и Тривуна, онда гласам за првог. (себи) Ђаво ће га однети, ако ми после, по обећању, не изради за ђумрунцију!

Дујан. Тако исто и ја!

Филип. И ја!

Никола. Онда су готова посла. Само још да дочекамо мајстор-Максу, те да му јавимо одлуку нашу. Он стоји добро код кројача и капамација —

Комарац. Можда грешим, али мени тај човек изгледа нешто сумњив. Био је противан и да се даје Тривуну а после кад је већина решила, није хтео доћи.

Дујан. Шта има ту сумњиво? Био чсвек противан, па није хтео доћи.

Комарац. Увек су ми ти кројачи сумњив свет.
Никола. (гледа кроз прозор) Баталите свађу. Ево и њега!

Филип. Хвала богу! А морамо се журити, сутра је и онако избор, не смемо часа изгубити.

(У собу улази **Максим**)

Никола. Добро дошао! Казао сам ти већ, да ћемо се сакупити у твојој кући, да се о оној ствари споразумемо и ево, брате, свршисмо и без тебе: решили смо, да сутра спремимо своје пријатеље, да при избору посланика гласају за Станка. Ти ћеш то исто учинити и код својих људи.

Максим. Хм, то је лепо, али да то неће коме од наших начелних пријатеља штодити, можда убити му срећу, за навек. У осталом — ако се боље размислимо — шта би имали баш тако противу Тривуна.

Комарац. Ето, јесам ли рекао да су снајце увек конзервативан елеменат!

Никола. (Максиму) Батали, човече, такав разговор!

Максим. Али ето, случај је хтео, да се сва кривица за овај наш рад, баци на леђа нашем пријатељу Драгомиру, а ви знате —

Комарац. Не знамо ми ништа за којечије приватне ствари: овде налажу народни интереси.

Максим. (себи) Угурсузу! (гласно) Па лепо! Њега да изоставимо! Али шта ћемо с тобом, Дујане, с тобом, Никола, с тобом, Филипе?

Сви. Како то, шта је то било?

Максим. Знате, да вам се у овој неприлици нашао Станко и исплатио ваше дугове. Али шта ћете рећи, кад чујете, да је то своје примање за дупле новце продао Тривуну. (себи) Ја сам и преварио Станка! Казао сам, да су га ови изневерили и да неће гласати за њега а Тривуна опет наговорио, да купи њихов дуг.

Филип. Ха, ха, ха! Сад је доцкан! Имам пара да платим, сад нисам у нужди —

Дујан. Тако исто и ја.

Никола. Али ипак, то је нечовечно.

Филип. И таког човека да бирамо за посланика!

Дујан. Чисто не могу веровати, да је могао тако што учинити!

Максим. Јуче сам се разговарао о томе с Тривуном. Бадава, ипак је он поштен човек! Рекао ми је, да се јако покајао, што је то учинио и да неће код власти чинити никакав корак! Вели: кад имају, нек плате — (улази Станко.) (Себи) Сад је све — пропало!

Станко. Добар дан, браћо! (сви га зачуђено погледају и ћуте.)

Станко. (себи) Дакле је заиста! Нисам преварен; ево их на окупу! (гласно) Хвала Богу те вас падох све а баш сам мислио да се разговарам са вама —

Филип. Хвала лепо!

Дујан. После онога, што се десило —

Комарац. Ама шта вам је, браћо? Да се споразумемо —

Станко. (себи) Извесно је као што видим — већ све свршено. — Максим дакле није лагао; казао је, да ће се у тој цељи састати код њега и ево их. Неће бити паметно, кад сам учинио лудост и споречкао се са свима те тиме изгубио земљиште, да се бар онда овом удесном приликом, која ми се указала, не помирим с Тривуном, који добро стоји код власти, а који је извесно чуо, да сам био против њега. (гласно) Дошао сам, браћо, да се споразумемо. Знам да сте се сакупили, да се договорите о избору посланика.

Филип. (шапуће Николи) Гледај, молим, те безобразлука! Хоће да се сам препоручи —

Станко. Па као мислим, доста смо се између себе гложили и неправедно нападали један на другог. Време је, да се помиримо, а то ћемо учинити, ако — удаљени од сваких предрасуда — гласамо поново за Тривуна. (себи)? Ово ће бити лепа проба. Сад ћу чути, шта је у ствари.

Филип. (себи) Чисто својим ушима не верујем! Мора да је осетио нешто, стари је лисац то. Али шта би то било?

Комарац. Та јели могуће? Зар ви, газда Станко? Не, то не сме бити —

Станко. (шапуће му) Опрости! Али — принуђен сам.

Комарац. (гласно) Шта, принуђен, ко принуђен?

Станко. (себи) До ђавола! Заборавио сам, да је глув.

Филип. (шапуће Николи) Принуђен! Чујеш, Никола?

Никола. Ја сам мишљења, браћо, да заборавимо што је било па да преко својих пријатеља изаберемо очет, као што рече газда Станко, Тривуна за нашег посланика. У осталом он је доста познат и са великим људима, могао би изградити, да нам се из касе државне одобри зајам, да оправимо цркву и школу, да подигнемо касарну. Помислите! Колика би хасна за варош била, кад би у њој живио стално један баталијон војске?

Комарац. Али за Бога, народни интереси!

Дујан. А школа, а црква, а касарна? Зар то нису народни интереси?

Сви. (вичу) Тривуна, Тривуна!

Комарац. То је подло, заборавити народне интересе.

Филип. Ти си све то и направио —

Максим. (себи) Хвала Богу, иде све као намазано!

Комарац. Лепо! Идем свуда да објавим вашу гадну одлуку.

Максим. Али шта имаш противу Тривуна? Обиљно кажи!

Комарац. (гордо) Даље, да ме се ниси коснуо својим прљавим рукама, презрени шнајдеру!

Филип. (полети к њему) Удавићу га!

Никола. Чекајте, људи, овде ће, канда, бити лека. Реци ми, мајстор-Максима, кад ти долази газдарица?

Максим. У другу недељу.

Никола. (прилази прозорима, пина шипке) Јаве су! (прилази другим вратима, пина.) Затворена су. А сад ме чујте, браћо. Ми смо овде своји, и што смо радили, у споразуму смо радили. Реците: ко је први изнео, да је Тривун издао народне интересе, да је учинио ово и оно —

Сви. Комарац, Комарац!

Комарац. Самном заједно и — ви.

Станко. (себи) Хвала богу, те ја остадох читав, а што се тиче ове будале —

Никола. Истина има и до нас неке кривице, што нисмо престали од даљих будалаштина, кад смо се уверили, да није тако у ствари, али нисмо по својој глупости хтели, особито кад чусмо, да нас је тужио. Зато сам намислио, да исправимо погрешку, да спремимо свет, и да га поново, као што рече газда Станко, изаберемо за посланика, али и да казним главнога кривца. Кренућемо се сви одавде а Комарца ћемо — данас и сутра, док се не сврши главање — затворити у ову собу.

Комарац. (виче) То неће бити, то је подло! (почне да бега али га они угурају у собу, изађу на поље и закључају с поља врата. Комарац у очајању трчи час прозору, час вратима, лупа и кад види да је свуд затворено, виче:) Издајнице!

(Завеса пада.)

ПРИЗОР ТРЕЋИ.

(У кући Тривуновој, соба, коју смо видели у првом чину. Тривун седи замишљен, мало затим долази **Цвета**.)

Тривун. Чудна ли је судбина људска! Данас на највећем вису а сутра у прабини, да те светина ногама шора! То је приповетка о човеку, која се вечито понавља. Ко је могао помислити пре три године, да ће тај исти свет, који ме је са онаквим одушевљењем изабрао за посланика, да ће ме сада ни крива ни дужна тако грозно осуђивати! (устаје

лутито са столице) Знам кривце, они су ми у рукама. (дохваћа са стола признанице) Ево их и ја ћу им се зато осветити. Макса ми рекао, да ће он то све поправити, али како? Зар ја да се мирим са људима, који су ме толико исејали, да се не смем деци на улици показати! Пуномоћство им извесно — кад је уз инат — не бих положио, али ме смете болест детета, моје синовице Стане. Лекарима су наредили, да око ње за време болести мора бити највећа тишина, иначе у случају каква јака узбуђења може наступити криза. А ја сам се плашио, да они уз инат не направе опет какву ларму. Али да нема кривце и до мене? Ове исте хартије направиле су ми — чини ми се — и пре посла, и заиста, зар сам и ја далеко утекао од њих, кад сам их, само зато што ме нису за посланика хтели, јурио и судом и полицијом, што сам им очито показивао, да желим њима и њиним породицама пропасти? Да неће бити мало греха и у овом сада куповању дугова њихових? ... (Улази Цвета, Тривун се тргне). А, то си ти, снахо? Како је Стани?

Цвета. Придигла се. Сад ће и она изаћи, да се мало прође.

Тривун. Хвала Богу! То ме је дете бацило у бригу; чим се мало више опорави, кренућемо се и пропутоваћемо мало.

Цвета. Баш сам и сама мислила, да се за неко време уклонимо кудгод.

Тривун. Ти јој ниси причала о последњем догађају?

Цвета. Казала сам јој, да је Цифрићу отказано, и то је канда и дигло из постеље, остало нисам причала.

(Улази Стана и прилази руци Тривуновој.)

Тривун. Жива била! Како ти је?

Стана. Сад — много лакше. Баш сам хтела с мајком да изађем мало.

Тривун. Врло добро! И мени ће требати свежа ваздуха! Овде ме нешто гуши. Заједно ћемо, само да узем мараму (пружи руку на сто и место мараме дохвати признаницу, па је одмах баца) До ђавола! Заборавио сам, да је данас избор! ... (гласно) Нека, изађите сами, ја ћу овде још остати; заборавао сам, а имам неких послова да посвршавам.

Цвета. Али би ваљало да се и ви мало прођете, већ недељу дана има —

Тривун. Нека, нека! (из далека се чује вика и галама). (себи) Хвала Богу, ваљда се већ избор свршио. (вика се јасније чује).

Стана. Канда се тај свет амо упутио?

Цвета. (гледа кроз прозор). Заиста! Читава руља иде а пред њима газда Станко, Никола Бећар, мајстор Максим, Филип Суша —

Тривун. (лутито) Шта! Опет они! Моји душмани! (дохваћа признанице) Ха! осветићу им се.

(Чује се: „Живио Тривун! Живио Тутимрак!“ у исти мах врата се отварају и у собу улази **Станко, Никола, Дујан, Филип, Максим,** и остали)

Станко. Дошли смо ево, газда Тривуне, да ти честитамо. Опрости, можда смо те и сувише вређали, али — где има ватре, има и дима! Ми смо те опет изабрали за посланика. (себи) Хвала Богу, те сам из ове збрке спасао своју популарност. Изгледа као да је мојим утицајем —

Тривун. Браћо! Ако и у овој прилици терате само шалу, онда је то глупа шала.

Никола. Тако је, као што је казао газда Станко! Са нама је гласала велика већина и ти си понова наш посланик! (Сви вичу: „Живио Тривун!“ „Живио Тутимрак!“ (себи) Хвала Богу, те се сретно сврши!

Тривун. (потресен) Хвала вам, браћо! Смртни смо људи, ви сте грешни а тако исто и ја. Што је било, не дај Боже, да се више деси. Праштам свакоме а ево вам моје руке. (рукује се са Станком а Дујану, Николи и Филипу спушта и признанице у руке). Хвала вам дакле, што сте ме понова изабрали за посланика, али — ја нећу да се примим те дужности!

(вичу: „тебе ћемо“ и т. д.)

Никола, Дујан и Филип (изведу Тривуна на страну).

Никола. Опрости, газда-Тривуне, али ми нисмо такви људи, за какве нас, као што видим, ти држиш. Признанице ове примићемо онда, кад их исплаћимо (ћушкају му признанице у руке и са осталим вичу: „Живио!“)

(Улази Драгомир.)

Драгомир. Дођох ево и ја, газда-Тривуне, да вам честитам и са вама, браћо, да се опростим!

Стана. Ах!

Максим. (ухвати га за руку и шапуће му) Та за Бога! Зар ја већ готово свршио ствар, а ви?

Драгомир. Пише ми један пријатељ из Београда. (себи) До ђавола! Језик ви се чисто свеже, кад погледим на Стану. Откад је нисам видио, постала ми је од девојке — вила!

Тривун. Куда тако, господине Драгомире?

Драгомир. Вели ми у писму пријатељ, да ће министар ових дана поднети указ на потпис, којим ћу се за казну преместити у какву удаљену варош у Србији а можда и отпуштен бити из државне службе и да највише зато имам благодарити вама — господар-Тривуне!

Филип. То није поштено!

Никола. То је нечовечно!

Тривун. Заиста, браћо, тако је! Призпајем ево јавно своју кривицу. Страст она, која је гонила вас

противу мене, та иста страст заслепила је била и мене. Мишљах, да је он од главних криваца, што је народ устао противу мене, да га је он заједно са вама бунио; али сам се данас, на радост, уверио, да није тако —

Никола. (себи) Хвала Богу!

Тривун. (продужује) Сам сам учинио не само глупост, него и хрђаво дело; па ћу га сам и поправити. Молићу министра —

Драгомир. Али после онога, што се десило између нас, ви сте ми и нехотице учинили услугу —

Стана. Господине!

Драгомир. Госпођице!

Тривун. Нема од тога ништа! Ти ћеш, синко, овде остати. Рад сам за живота још да видим усрећен последњи огранак Тутимракове породице — свју синовицу! Па (окреће се Стани и Драгомиру) обоје сте ми канда, децо, о томе нешто и напоменули —

Драгомир (усхићен) Стано!

Стана. (пружи му руку) Драгомире! (Сви вичу: „Живио Тривун! Живио Тутимрак!“)

Тривун. Хвала вам, браћо, хвала! Али прво, да се потпуно измиримо. (цела признанице). Не треба да остане ниједан траг у нашем спомену од оне прошлости. А сад, браћо, данас ћете бити моји гости на прстену моје синовнице са Драгомиром Брацићем писарем (вичу: „Живио Тривун! Живио Тутимрак!“ у тај мах улази Комарац, сав гараву лицу.)

Комарац. А, дакле ту сте? Па баш сви на окупу? Славан скуп! Само сам заборавио, да понесем једно огледалце, да се у њега мало заједнички погледате.

Стинко. (себи) До ђавола, куд га баш сад враг донесе!

Никола. (Максиму) Како ли је тај могао умаћи?

Максим. Извесно кроз оцак! Погледај, како је гарав?

Комарац. А, што ми, голубови моји, за часак не погледате у очи? Зашто обарате доле ваше слободне

погледе. Узалуд сви ваши издајнички покушаји, истина се мора чути ма и — напослетку!

Драгомир. (Стани) Не плаши се, злато моје, то је — Комарац!

Комарац. Кад сте пружили једно другом своје fine, беле ручице, кад сте се пољубили у господска лица. зацело сте изгубили из вида или сте заборавили, да се упитате: а где су они толико хваљени народни интереси?

Филип. (себи) Удавио бих га!

Никола. (себи) Изгледа ми као да сам на својој рођеној пратњи!

Максим. (себи) Хвала случају, те пред Богом и — Мартом исправих своју погрешку! А сад овај може зујати!

Комарац. Шта је, газда-Станко, са твојом опозицијом? Шта је, газда Никола, са твојим звонима на ларму? Куд се деде твој беседнички дар, газда Филипе? Куд — али не могу више, немам стрпљења. Та зар не видите, да међу млађим светом и не изгледате као живи људи, већ као неке старе, отрцане контрафе без мисли, без виших осећаја, без мушкога срца? Зар не видите, да у овом *новом добу*, које је наступило а које ви не разумете —

Сви. Ха, ха, ха!

Комарац. Смејте се, смејте! Али тај џин, што се зове: *ново доба*, домаширао је крупним корацима, његов неумитни мач звечи поврх ваших глава —

Максим. (гледа кроз прозор) Ево музиканата! (Божа Пита улази с музикантима и виче: „Живили младенци!“ Музика почиње да свира: Одби се вита грана —)

Комарац. Али ја још нисам довршио; ја хоћу да говорим. Ви, жртве Аврамове — (Сватови уз музику почињу певати: „Одби се бисер грана“ —) Шта, пркосите ми? Е, баш кад је уз инат. онда — (почиње и он са осталима певати, завеса лагано пада.)

К р а ј.

БРАНИЧ СРПСКОГА ЈЕЗИКА.

АЛЕКСАНДРУ САНДИЉУ

ПРИКАЗАО („ПОСВЕТИО“) ЈОВАН ЖИВАНОВИЋ.

(Наставак.)

13.) Г. С. Лекић у својим „Примерима за лат. облике“ I. стр. 109. вели: natalis (dies) *рођен дан*. Ја сам о овоме мислио, па ми никако не иде у рачун, да је добро Geburtstag српски *рођен дан*. *Рођен дан* значи *дан*, који је *рођен*, а то се не мисли, кад се каже *рођен дан*, него се мисли *дан рођења* Geburtstag. Кад би се написало *рођен-дан* и онда ми није оно, што би требало да значи, прем да тако треба

писати, јер се рођен не склања, него само дан. Можда је *рођен* у овом случају једнако придеву, који би морао гласити у ст. слов. *рождѣнѣнѣ*, а у српском *рођенан*. Од *рођенан* генитив би гласио *рођена*, па по аналогiji ген. постао је и ном. *рођен*. *Рођенан* = *рођен* значило би онда natalis. Али при свем том ја држим, да је боље казати *дан рођења* као што има и у Вука. Вук је превео у XIV.

глави 6. ст. од Матеја: „Дни же вѣкъшоу рождства Продока“ овако: „кад бијаше дан рођења Продока“, а није хтео превести „кад бијаше рођен-дан Продока“. Вук каже: „У мјесту његова рођења“ а није хтео казати „у његову рођену месту“. За *имен-дан*, што се опет ваља мислити да је место *именан дан*, имамо народну реч *годовно* у Вукову речнику.

14.) Читам по географијама, а читам и по чланцима наших ваљаних књижевника, који добро разумеју српски, где пишу *васелена* у значењу *das Weltgebäude, das Weltall*. А има их, који *das Weltgebäude* зову чак и *селеном*, као у овим стиховима:

И кад је већем прошао
Толике милијарде звезда,
Био је стигао. . .
Ваљда на крај селене?

Ово је још горе онакарађена реч, него што је *васелена* и најмање доликује песнику да је употреби. Песник ваља добро да пази, у какво ће рухо заодети своје мисли. Песник не само не треба да греша против својега језика, него ваља да стоји на такој висини својега језика, да сам ствара речи, које би одговарале свима правилима његова језика. Прво и прво не ваља писати *васелена*, а још мање *селена*, него *васељена*, јер долази од *васелиги* и то од *part. praet. pass. васељен* = усељен, насељен, ст. слов. *въселенѣнѣ*, а то је грч. *ἡ οἰκουμένη γῆ*, насељена земља, *die von Menschen bewohnte Erde, das bewohnte, bebaute Land*. Тако би требало наши богослови да зову ојкуменске саборе *васељенским саборима*. А *orbis terrarum* каже се српски *васиони свет* и може значити и *das Weltgebäude, das Weltall*. *Васиони свет* гласило би у стар. слов. језику *въсь силный светъ* = вас силни свет = сав силни свет, *die grosse gewaltige Welt*. *Въсь силный* спојено је у једну реч *василни*, а *л* на крају слога претвара се у *о*, као жетеоца место *жетелца*, ном. жетелац. У Вукову речнику има и *васиљени* и значи што и *васиони*: Тако ми силе васиљене! Даничић мисли у својим „Основама“ стр. 146., да је *васиљени* једнако ст. словенском *въселенѣнѣ*, али се онда не слаже са значењем, што је Вук у свом речнику прибележио овој речи. Кад *васиљени* значи што и *васиони*, онда мислим, да је придев *васиљени* прешао по аналогiji међу придеве с наставком *ѣтъ*, који се у српском језику са свим помешао с наставком *ен*. *Васиони* има наставак *ѣтъ*, па се помешао међу придеве с наставком *енъ*. По томе би се могао оправдати облик *васиљени*, само што је мало померен. Испреди *силан* (*силный*) са *ѣ л е н ѣ*. Ваља дакле употребљавати *orbis terrarum* и за *Weltall васиони свет*, а за ојкуменске саборе *васељенски сабор*.

15.) Г. С. Лекић у својим „Примерима за лат.

облике“ I. стр. 93. пише *мужак mas, maris*. Ја мислим, да није добро писати *мужак*, него *мужјак*. У речи *мужјак* наставак је *јакъ*, као и у овим речима: *рођак*, који се по неким крајевима говори и *родјак*; *Бошњак* постало је, кад се на основу од *Босна*, а то је *Босн*, дода *јак*, дакле *Босн-јак*, које по законима гласовним даје *Бошњак*; *имењак* је постало, кад се на основу *имен* у речи *име* дода *јак*, дакле *имен-јак*—*имењак*. Тако и на основу *муж* долази *јак*, те добијамо *мужјак*. Поред свега овога гледај у Вукову речнику где стоји *мужјак*. Ваља дакле разликовати речи с наставком *јак* од речи, које имају наставак *ак*, као: *јунак, цетак, иростак, лудак* и т. д.

16.) Г. Лекић у својим „Примерима за лат. облике“ I. на више места, као на стр. 93. и 100. пише *миење*. У ст. слов. језику прави се партицип *praet. pass.* од инфинитивне основе. Ст. словенско *миѣнѣнѣ* долази од глагола *миѣти* и прави се од *part. praet. pass. миѣнѣтъ* с наставком *нѣ*, дакле *миѣнѣ-нѣ*. Глаголи исте треће врсте другог раздела праве *part. praet. pass.* данас у српском језику од презенске основе, као *видети, виђен*, а не *виден*, те кад на *виђен* додамо наставак *је*, добијамо супстантив *виђење*, а не *видење*. Некад се пак правио и у српском језику *part. praet. pass.* од инфинитивне основе, као што се правио и у старом словенском језику. Данас се само од једнога глагола задржао тај облик од инфинитивне основе, и то је: *триен*. Али кад отворимо Вуков речник, наћи ћемо у њему *мијење*. А и из ове речи видеће, ко се разуме у овом, да је и овде начињен *part. praet. pass.* од инфинитивне основе која гласи *миијен*—ст. слов. *миѣнѣтъ*, на што је дошао наставак *је* за супстантив *миијење*. Та реч тако гласи у јужном говору, а кад би је хтели употребити и у источном дијалекту, онда би морала гласити *миење*, а не *миење*, као што пише Г. С. Лекић. Из супстантива *миијење*, који је постао од *part. praet. pass. миијен*, види се, да је инфинитив гласио и у српском језику *миѣти* као и у ст. слов. *миѣти*, па је данас прешао у четврту врсту, као што се види из Вукова речника, где је инфинитив прибележен по четвртој врсти *миѣти*. При свем том ја бих увек пре употребио *миијење* место *миење*. Ко је мене при овом разлагању добро схватио, тај ће лако увидети, да су замјерке онога, што пише у „Нашем добу“ бр. 6. под „Књижевност и вештина“, ништаве. Онај, што пише против Јована Јовановића, песника нашега, говори са свим противно овоме, што сам ја овде разложио, па да треба *миење*, а не *миење* писати, а тим је показао, да се у овим стварима не разуме. Чудно је, да код нас још онај ветар душе, који је и за време Јована Хацића духао, где

је сваки Србин већ са мајчиним млеком посисао сву мудрост филолошку. Ја бих рекао, да је време већ и код нас ту, да се сваки држи својега посла.

17.) Г. С. Лекић у својим „Примерима за лат. облике“ II. стр. 1. вели: „Предикат може бити који номен са споном или само вербум“ н. п. Pila est rotunda. Овде г. Лекић мисли, да је est rotunda предикат, а ја мислим, да је граматички предикат само rotunda. За ове ствари вели Миклошић у својој синтакси: Der nominativ bezeichnet ferner dasjenige, was durch das verbum esse (stämme **ес, вы, бжд**) überhaupt durch die „sein, werden, entstehen, heissen“ bezeichnenden verba mit dem subject als nähere bestimmung verbunden wird und das man ungenau mit dem aus der logik entlehnten ausdrücke praedicat bezeichnet. Wir werden vom grammatischen praedicat reden und darunter in dem satze „Cyrus appellatus est rex“ nur rex verstehen, abweichend vom logiker, der darunter alles mit ausnahme von Cyrus begreift. Ово се истина не тиче „Бранича српскога језика“, али може служити онима за равнање, који предају српски језик а и друге језике.

18.) Г. С. Лекић вели у својим „Примерима за лат. облике“ II. стр. 143., да је од *cat* множина *cafe* и вели да значи *cella*. *Cella* мислим да је чатурица, хелица, окце, а *cat* се зове *favus*, *кѣиов*, немачки *die Wabe*. Али овде је главно да кажем, да *cat* нема у плуралу *cafe*. *Cafe* је засебна збирна именица и није плурал од *cat*. *Cat* гласи ст. слов. **сѣтъ**. Ево како је Вук превео у 24 глави 42 ст. од Луке: **Онн же даша једноу рибѣ печенѣ уасть и отъ бѣуель сѣтъ**: А они даше комад рибе печене, и меда у *caty*. *Cafe* гласи ст. слов. **сѣтнѣ**: **бѣуелъ сѣдѣловѣтъ сѣтнѣ о шести жѣлъ, и сѣротнѣ лѣжаштѣ сѣтнѣ истѣжашти**. Стар. словенском облику **сѣтнѣ** одговара *cafe* потпуно и види се јасно, да је збирна именица, а осим тога види се то и у Вукову речнику.

19.) Г. С. Лекић у својим „Примерима за лат. облике“ I. стр. 211. пише *нежност*. Ова је реч по свој прилици ушла из руских књига у наш, али је ипак можемо употребљавати, јер на њој нема ништа, што би се противило српском језику, а мени није позната друга народна реч, којом би могли заменити *нежност*. Само држим, да би требао онај,

који пише источним говором, да пише *нежност*, а не *њжност*, јер у ст. слов. има **ъ** у речи **нѣжнѣ**, а и Руси пишу **нѣжностъ**, **нѣжнѣй**. Са овом су речју по свој прилици једнога корена и ове српске речи: *нега*, *неговати*, *нанеговати*, *ионеговати*, које у јужном говору гласе: *њега*, *његовати*, *нањеговати*, *иоњеговати*.

20.) Г. С. Лекић у својим „Примерима за лат. облике“ II. стр. 327. вели: *зеленити се* *virere*. *Virere* не каже се српски *зеленити се*, него *зеленети* или *зеленети се*, али је доста и само *зеленети* без *се*, да се каже оно што значи *virere*. *Зеленети* знати *grünen*: трава зелени, а *зеленити* значи *grün färben* и има транзитивно значење. *Жутети* значи *gelb werden*. Бранко каже: Лисје жути веће по дрвећу. *Жутети* и без *се* има пасивно значење. Сви глаголи треће врсте другог раздела имају пасивно значење, ако могу и у четврту врсту ићи, те онда по четвртој врсти имају транзитивно значење. Тако *жутети* — као што сам казао — значи *gelb werden*, а *жутити* значи *gelben*, *gelb färben*. Тако и *белети* значи *weiss werden*, а *белити* н. п. платно, *bleichen*. *Virere* дакле не каже се *зеленити се*, него *зеленети* или *зеленети се*.

21.) Г. С. Лекић у својим „Примерима за лат. облике“ II. стр. 241. вели: „Многа смо зла морали у нашем животу претрпети“. Ово се каже српски: „Многа смо зла морали у свом животу претрпети.“ Заменица *свој* замењује други надеж за припадање подмету, био подмет које му драго лице и стајао у множини или у једнини н. п. да ми *своје* коње одморимо; брзо *своје* коње опремајте; слави Марко *свога* светитеља. Тако је и у ст. слов. језику, н. п. **не искоушиши господѣ бога својеѣ мат. 4. 7; она же лѣние оставѣлаша корабѣ и отѣца својеѣ по немѣ идоста мат. 4. 22; уѣти отѣца својеѣ и матерѣ и възлюбивши искрѣннаѣго својеѣ како и смѣх са. мат. 19. 19.** Г. С. Лекић греша на више места, што се тиче овога. Тако и на стр. 293. у истој књизи вели: „Често не слушамо *наше* пријатеље, и ако најбоље савете дају.“ И овде би ваљало да је казао: Често не слушамо *својих* пријатеља, и ако најбоље савете дају.“ Као што се из овога примера види, овде се у овој реченици спотакао г. С. Лекић о две приличне погрешке.

КЊИЖЕВНОСТ.

ОЦЕНЕ И ПРИКАЗИ.

„ОТАЦБИПА“. Књижевност, наука, друштвени живот. Свеска за јануар 1887. Власник и уредник *Владан Борђевић*. Година пета, књига XV., свеска 58., страна 159. У Београду. Цена годишња (12 све-

зака) 8 фор., годишња 4 фор., четвртгодишња 2 фор. ав. вр. —

Ви сте зацело били сви у прилици, да сте позвано чули, да вам је напрасно умрло мио друг и

WWW.UNILIB.RF
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ваљан пријатељ, те сте се с тужним срцем приклонили неизбежном ако и немилостиву чину судбине. Но знате онда и то, како вам је било око срца, кад сте, из почетка неизвесно а за тим све поузданије, чули, да није умрло, већ је био само тешко болестан, и кад сте га на послетку жива и здрава пред собом видели. Тако је било и мени а са мном заједно и многима, кад смо сазнали, да је часопис „Отаџбина“ престао, и сад, да поново излази. Ми га ево поздрављамо с радосним срцем и желимо му, да буде сталнијег здравља и боље среће.

Нема сумње, да ће „Отаџбина“ набрзо освојити земљиште, које је већ било њено, тим већма можда, што је у свој програм примила и политику. Политика је велика полуга, особито у Србији, где је политизирање тако исто важан посао, као и стручно занимање, позив појединих људи. И велики месечни часописи напреднијих народа узеше у свој програм политику, те у рубрици „Политички преглед“ цртају кратко и јасно све важније догађаје. Да богме, да се „Отаџбина“ не може упустити у бескрајне политичке дискусије и полемике акутног карактера; њојзи је важнији задатак, да свршени политички чин критички посматра, особито пак, да историјско-политичке догађаје, ако и најновијег датума, прагматички прикаже.

Иначе је њојзи искључиви задатак: просвета и опет просвета. А огранци просвете многи су и врло су разни, свакако су пак врло важни, особито за нас. Па кад их је тако много и кад су тако важни, зашто се не би нашао часопис, који се посвећује ли њима.

Чланци политичког, политичко-историјског и политичко-социјалног карактера заступљени су обилно у овој свесци. Осим „Политичког прегледа“ ту су „Српска и бугарска војска“ од Владана Ђорђевића, „Пловдивска буна“ одломак из немачког дела Спиридона Гопчевића, „Карађорђе и Аустрија“ од неименованог писца и „Какав устав треба краљевини Србији?“, такође од неименованог писца. Као што се дакле види: четир чланка и „Политички преглед“.

Ти су чланци врло важни не само по предмету, којим се баве, већ и по намери, којом су приказани. Њихов је вршак у главном критика, те с тога имају непобитно право на публикацију, и тако им је опстанак од преке потребе; они су морали изаћи на јавност, зато су и ту.

У даље оцењивање тих чланака не могу се упустити. То је позив наших политичких листова, где се такве ствари слободније могу претресати.

За наш лист су пак важнији остали бројеви садржаја „Отаџбине“. Ту су „Чини“, слика из сеоског живота од Јанка М. Веселиновића, „Вереници“ при-

поветка Александра Манџонија, „Дух и осећање народа у Србији“, психолошка студија од проф. В. Карића; за тим „Просветни преглед“, „Књижевни преглед“ и „Позоришни преглед“.

Од наших млађих приповедача је Јанко Веселиновић најмлађи, у толико, што се тек у најновије доба појавио на књижевном пољу, али с таквим успехом, с каквим се до сад још ни један није; он је тако рећи преко ноћ постао славан. Додуше и с неким правом. Његова књига „Из сеоског живота“ постигла је нечувен књижевни успех а ветерани српске књижевности пишу о њојзи оцене, управо, научне расправе. Да одмах кажем: и ја делим њихово мишљење. Оно, истина, прве „слике“ његове нису утицале непосредно на мене; изгледају ми некако удешене и дотериване. С тога и нема у њима оне природне свежине: оне су као сељанка у варошкој тоалети. Сељанка је ту лепа и свежа; тоалета је ту модерна и доста скупоцена, — али то двоје не доликују једно другом: сељанка се не уме да нађе у неприродном руву а руво опет не маскира довољно сеоске манире. Но штогод сам даље читао, све сам већма био изненађен: сељанка је здерала са себе варошко руво и обукла је своју ношњу, која јој тако доликује, — „Кумова клетва“ остаће и са мотива и са тенденције и са израде красан бисер у нашој књижевности.

И „Чини“ су слика, у којој се сељанка приказује у својој природној ношњи. Ту се већ види, да је Веселиновић с хасном читао Лазаревићеве приповетке. Нек пажљиво чита и П. Адамова и Миту Живковића, па ће наскоро бити четврти у том лепом друштву. Он има особити дар, да свагда осветли баш ону својину својих особа, о којој таман говори: у „Чинима“ му особе нису шаблони, већ баш живе и раде. Да богме, да не мисли писац да својим делом оправда и утврди народно уверење о враџбини, већ хоће да истакне психичку надмоћ лукаве аспиде над иначе ваљаним и паметним али заслепљеним чељадетом. Пошто пак своју приповетку даје сељаку у уста — морало је остати при завршним речима: „Ево, шта су у стању да учине чини...“

Искрено признајем, да сам ту „слику“ читао са задовољством и насладом... Кад би само било, да доцнија дела Веселиновићева оправдају леп глас његовог дара. У то име: сретно!

Научно је израђена студија проф. В. Карића. На мене чини утисак, да је при изради објективност руководила Карића; да је дакле на основу емпиричке психологије, студирајући баш сам народ, дошао до таквог закључка. Многи су већ покушавали, да обележе друштвену страну, нашег народа; али

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

то су били покушаји, израђени обично насумце, на дохват: народна психа приказана је некако кроз филтрум самога писца; субјективност је била дакле управник и тумач. Психолошка студија Алимпија Васиљевића о народу нашем није ми још дошла до руке; али знајући иначе рад његов, држим, да ће бити добра.

У „Просветном прегледу“ саопштавају се „Наши најновији закони у просвети“, дакле закон о оснивању академије, измене и допуне закона о црквеним властима, о устројству богословије, гимназија, о уређењу више женске школе, главног просветног савета и учитељских школа. На сваки начин је тим законима учињен велики и значајан корак к умноме савршенству у Србији.

У „Књижевном прегледу“ је оцена дра Милана

Јовановића на „Слике из сеоског живота“ Јанка Веселиновића.

У „Позоришном прегледу“ говори Тодор С. Вилоски о могућности и потреби Гетеовог „Фауста“ на српској позорници, и о преводу потписаног. Затим реферише исти писац о глумовању гђе Ружичке-Штроцијеве. На крају је оцена Драгутина Ј. Илића на Брахфоглову драму „Нарцис“. —

Као што се дакле види, садржај ове најновије свеске „Отаџбине“ обухваћа многе гране нашег живота и заступа ваљаним расправама животне интересе народа српског. Упало ми је само у очи, што у тој свесци нема ни једне песме а „Отаџбина“ је била баш, која је управо подигла млађи нарантај наших најбољих песника.

Милан Савић.

К О В Ч Е Ж И Њ

Г Л А С Н И К.

(Стогодишњица Јосифа Руђера Бошковића). Ове се године навршује сто година, како је у Милану умро велики философ, математичар, астроном и физичар Јосиф Р. Бошковић. Спомен томе прославили су заједнички сви научни и просветни заводи у Београду 1. о. м. Прослава је била у дворани краљевског српског народног позоришта а програм је био ово: најпре је говорио професор велике школе Милан Недељковић беседу о животу и раду Јосифа Бошковића; затим је професор Светислав Вуловић говорио о старој српско-дубровачкој књижевности и најпосле је приказана била позоришна игра Жана Мирвала „Један дан из живота Кеплера“. Председник одбору приређивачком био је сам министар просвете и црквених послова Милан Кујунџић а чланови су томе одбору били: М. Ђ. Милићевић, библиотекар народне библиотеке, Мита Ракић, председник порес. управе, Светомир Николајевић, Михаило Валтровић и Светислав Вуловић, сва тројица професори велике школе, даље Милорад П. Шапчанин, интендант краљ. срп. народног позоришта, прота Алекса Илић, председник консисторије, Љуб. Ковачевић, управитељ учитељске школе, Милан Недељковић, професор велике школе и Живојин Симић, секретар министарства просвете и црквених послова.

КЊИЖЕВНЕ БЕЛЕШКЕ

— Као двадесетпрва свеска зборника позоришних дела, што их на свет издаје управа српског народног позоришта, изашао је ово дана Шекспиров „Отело“ у преводу Г. Гершића и А. Хаџића (разуме се већ онако, како га је „за српску позорницу удесио“ А. Хаџић). Књига је та штампана у штампарији браће М. Поповића а о њихову и трошку. Ко је водио коректуру, не знамо, али то видимо и знамо, да у издању том има тма погрешака језичких, па чак и таквих омашак, које сасвим кваре смисао. Не верујемо, да преводиоци пишу: Млетцима (стр. 6.), подиуно (стр. 20. и 27.), егрешити

(стр. 21.), предпоставити (стр. 24.), одпутовати (стр. 28.), разхлади (стр. 30.) и т. д. Не верујемо даље, да су они криви, што Дездемона у овом издању пева и оно, што не спада у песму; ту је на страни 104. и 105. ситнији слови штампана песма о врби а истим тим словима — без и најмањег прекидања — штампане су одмах уз то као стихови и ове Дездемине речи, што их вели Емилији: Сад иди; лаку ноћ! Сврби ме око, да нећу плакати? На то Емилија у прози круцијни слови одговара: То не значи ништа. А на страни 116. вели Отело Грацијану од речи до речи овај несмисао: Погледајте вашу сестричину, забадава(!) је ова рука. И то не верујемо да се преводиоцима омакло. Интерпункција рамље сваки час а ситнијим штампарским погрешкама не зна се броја. Ми држимо, да би већ достојанство управе народног позоришта са собом доносило, да издање зборника позоришних дела буде брижљивије и савесније удешено.

— Изашла је 146. свеска Народне библиотеке браће Јовановића. Свесци је тој садржај „Државников испит“, весела игра у једној радњи од Ем. Бозђеха, е чешког превоо Срет. М. П. У 147. ће свесци изаћи „Бранковићи“, превод са црквено-словенског из српске историје Јована Рајића.

— Дошао нам је до руке први број „Велосипедског листа“, органа „Првог српског велосипедског друштва“ и његових подружнина. Лист излази у Београду, сваког месеца један пут. Цена му је годишње дин. 6 а за Аустро-Угарску фор. 3. — Искрено да кажемо, тај је лист можда најнапнији од свију српских листова. Рецимо, да велосипед није играчка и дангуба, већ да има, осим телесног вежбања и забаве, баш и практичне цели — ипак не можемо да увидимо потребу „Велосипедског листа“. У програму се додуше спомиње, да ће тај лист доносити и чланке, који ће занимати и ширу публику; но ти ће чланци нестати према белешкама чисто велосипедске врсте. Објављивање пак друштвеног записника неће занимати никог, осим можда саме велосипедисте. Њима су пак ти записници већ познати. Друго је што, кад би се у Београду основало опште гимнастичко друштво

са разним огранцима, па то друштво да има онда свој лист, који би у коло што више света мамио. Јер гимнастика је за нас Србе од преке потребе. Не мислимо ми том новом подухвату да пречимо напредак и развитак; али сваки, који тревено промисли, рећи ће с нама заједно: ако је што за нас Србе излишно, „Велосипедски лист“ је за цело излишан. Та Србија нема у овај мах ни честитог књижевног листа; али „Велосипедског“ има. У Србији је занемарена обична гимнастика; али она има велосипедиста, који би се могли продуцирати и у Паризу. Ми културно скачемо а не корачамо. Кад тад светиће се то нама.

— У 2. броју „Књижевне смотге“ врло је повољно оцењен Милићевићев „Омер Челебија“ а исто тако и календар „Орао“.

— Као што „Ljubljanski Zvon“, јавља, изаћиће ове године у Горици у три свеске у лепој и укусној оправи песме прерано умрлог песника словеначког Јосифа Паљаруција, који се под песме своје потписивао Крилан. Ми смо пре две године известили читаоце „Стражилова“, да је даровити тај песник словеначки умро види број 14. нашег листа од године 1885. на страни 418. па смо после тога у преводу младог нашег сарадника Николе Манојловића донели лепо песму Криланову под насловом „Млади раст“. (види 16. број од 1885. год. на страни 495.) Ове је године опет Јов. Радивојевић-Вачић превео Криланову песму под насловом „Стара нана“ и саопштио је у 2. броју „Босанске виле“.

— В. П. Авенаријус издао је „Отроческије годи Пушкина“, животопис Пушкинов са сликом. То дело, као што каже „Ljubljanski Zvon“, хвале као најбољу студију о Пушкину.

— „Ljubljanski Zvon“ саопштава, да је у Лавову угледао света русинско-немачки речник, састављен од гимн. професора Евгенија Зелеховског. Десет се лета писац трудио, док је побрао грађу, али му усуд није дао ту радост, да види довршено своје дело. Још године 1885. покосила је смрт неутрудимога радника. Зато је други део уредио Софроније Недјелски. Речник је тај тим веће вредности, што садржи живи русински језик, побран из уста самог народа, па на свакој речи има и нагласак означен а и правопис је уређен тако, да је свака реч писана гласовно тако, како је изговара народ.

— У 2. броју „Љубљанског звона“ почиње В. Облак своју оцену на дело Лескиново „Handbuch der albulgarischen (altkirchenslovenischen) Sprache. Grammatik. Texte. Glossar“, које је лане у другом сасвим прерађеном издању угледало света у Вајмару. — У истом броју тога листа почиње и професор Фр. Хубад приказивати академијска предавања, студије и критике дра Григорија Крека, које су на немачком језику изашле ове године у другом сасвим ново обрађеном и проширеном издању у наклади Лајшнера и Лубенског у Грацу под насловом „Einleitung in die slavische Literaturgeschichte“. Прво издање те Крекове књиге изашло је још године 1874. Цело је дело подељено на две књиге. Прва говори о разним причама језикословне палеонтологије и старих писаца, о језику, о судбини и култури старих Словена и расправља у три одељка Словене као удове аријског племена, њихово одлучење од Аријаца и њихове одношаје за прво доба после тог одлучења. Ту Крек саопштава важне податке, како се развијао и делио првобитни језик словенски, шта прича историја о нашим прадедовима и до којег су ступња образованости доспели у то доба. У другој се пак књизи расправља у опште словенска усмена словесност у одношају спрам културне историје и нарочито спрам бајасловља. У два одељка описује писац формалну страну усмене словесности

(језик и обичаје) и стварну страну (басне, приповетке, заговетке и песме).

— Како у „Iskri“ читамо, приређује Лавовско друштво „Towarzystwo literackie imienia Adama Mickiewicza“ сјајно издање свих Мицкијевићевих дела. Издање ће то бити пропраћено опширним животописом песниковим и оценом укупног његовог књижевног рада. Шта више приложиће се издању том све критике и студије, које су о Мицкијевићу написали Пољаци и остали народи, нарочито Словени.

— Изашла је и четврта књига Јагићева Archiv-a, последња за прошлу (IX.) годину. У њој наставља А. Семеновић своје „Критичке примедбе о старопољским текстовима“, па ће их наставити и од године. — На другом месту саопштава Ал Кочубински: „Једно рукописно јеванђеље од год. 1436. из Зете“, што му га показаше у Одеси, а писао га за време Ђурђа Смедеревца, на Скадарском острву Врањини, игуман манастира св. Николе Роман српском ортографијом (ал се ипак по гдегде нађе и њ), као што Кочубински мисли по неким знацима, по бугарском оригиналу. — В. Јагић има један „Принос текста Ђурђевској легенди“, којег је извадио из неког српског минеја из XVI. в. — За тим Ст. Новаковић чланком: „О постајању неких народних песама одговара на Јагићев позив у прошлој књизи свога Архива (види „Стражилово“ бр. 38., прошле године) поводом Краузове песме о „Алексију божјему благедету“, што је изашла у 4.—7. бр. „Бршљана“ пр. г. Новаковић тврди и доказује, упоређујући оба текста (и Краузов и Ракићев), да је та Краузова народна песма (као и оне две, за које знадоше Безсонов и Срезњевски) само верзија верзифициране легенде: „Штснь историческая о жити святаго и праведнаго Алексія человека божия“ (издана, 1798., па 1828. и 1835., од нашега Вићентија Ракића, Фелечкога игумана. — Даље пише В. Вондрак: „О локалним наставцима њ и иу основама на њ и о у старом чешком.“ — Едвард Волтер саопштава неке „Митолошке црте“. — У „Приказима“ приказује Л. Стојановић (из Цегрограда) књигу Јастребова: „Обычаи и штснь турецкихъ сербов (въ Призренѣ, Ипекѣ, Моравѣ и Дибрѣ); Т. Корш наставља свој приказ Миклошићеве књиге: „Die türkischen Elemente in den südost- und osteuropäischen Sprachen“; Ед. Волтер дра Л. Гајтлера: „Beiträge zur litauischen Dialektologie“; Ј. Хануш: „Nouveaux mélanges orientaux“ Шарла Шефера, изасланика француског на конгресу ориенталиста у Бечу, (из тога дознајемо, да је српска народна песма Женидба Максима Црнојевића, Вук II. 89., преведена, с неким историјским и литерарним примедбама, у француски, али прозом, те, како Хануш вели, француски читалац знаће из тога само садржај но не облик и лепоту епске те песме). — У ситнијим белешкама доказује Ст. Новаковић, да реч лонџа, коју су осим других и Вук и Ђ. Поповић и Миклошић у својим речницима обележили као да је турска (са значењем: Die Terrasse, веће, скуп, збор итд.) није турска, него да долази од талијанске речи loggia (алтан, покривен свод, стан), која је преко приморја и Дубровника прешла у српски језик трговачко-занатлијским уредбама. Још и данас има, вели, у много далматинских градова по каква лоџа (loggia — лонџа), под чим се разуме општинска кућа или место за скупљање у разним друштвеним и месним потребама. Од loggia постало је лоџа, а од овега лонџа, као сведочанство од сведочанство, величанство од величанство и т. д., и тек од Срба примили су је Турци. То мишљење своје подупише Новаковић делом др. О. Блау-а: „B.-snisch-türkische Sprachdenkmäler“ (Лајпциг

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

1886.) о којем је он реферисао у XXVI. „Гласнику“. Ваља узети на ум, да ми имамо лепу српску реч за подина и за под за тераса, као што је оно прилежи Цетињски проф. Симо Матавуљ у 1. бр. „Стражилова“ за о. г., па била лонца галијанског или турског порекла. Осим тога др. Оскар Аншот пише „И опет крачуњ — корочуњ“.

— Матија Ваљавец, прави члан југословенске академије знаности и уметности, читао је пре недељу две дана у седници филологијско-историјског разреда југосл. академије знан. и уметности своју расправу о акценту у презенту глагола четвртога разреда у словенском језику, у угарској словенштини и у хрватској кајкавштини. Ево по „Обзору“ шта у главном вели академичар у том питању: у сва три разјечја имају ови глаголи акценат или а) на и, које је постало тиме, што се збио разредни наставак (и с презентним наставком (е), или б) на слогу испред тога и: частим, хвалимо; или в) у неким крајевима на личном наставку у плурали и дуалу: частим, частитѣ, частивѣ, частитѣ. Најпре Ваљавец наводи глаголе, који имају акценат на наставку и. Они имају у крајштини нарочито горњој и дољњој отегнути акценат (= хрв. ') у свим лицима сва три броја: частим, частити, части; частимо, частито, частите, частѣ и частију; частива, частита. У угарској словенштини бива исто, или бива као у кајкавштини, где је у сингулару на у 3. плур. у краћем облику отиснути наглас (= хрв. ^) много претежнији од отегнутога: частим, частити, частѣ, частѣ, али: частимо, частите, частију. Затим прелази на глаголе с акцентом на слогу испред наставка и. Тај слог може имати отегнути и отиснути акценат, може бити дуг или кратак, али се кратки слогови у горњој и дољњој крајштини обично отежу. Акцент остаје кроз сва лица у сва три броја исти: храним, храниш и т. д., једначим, једначиш, и т. д., у кајк.: браћим, браћиш и т. д., дочим у крајштини: браћим, браћиш, и т. д. Све ово потврђује пример из књига најстаријих и новијих, јер књиге писане како крајштином, тако угарском словенштином и кајкавштином веома често бележе наглашене слогове. Завршује расправу присподобом са штокавштином. У овој долази акценат и даље према почетку речи, него на слогу испред наставка и: кунаторѣм, дундорѣм, ластавичѣм, дочим тога у наведеним нарјечјима нема, јер што долази у којој кајкавској књизи, то је или на штокавску или можда штампарска погрешка, као н. пр. у Петретића; сведочи, а шток. је сведчи. У штокавштини делује предлог, кад се с глаголом сложи, често на акценат: хвалим, али похвалим, вѣсим, али доносим, браћимѣм, али побратимим, лѣсим, али слѣдим, прѣломим. Тога у словенштини нема: хвалим и похвалим, до у кајкаваца, где на штокавштину залази: ђетравим. У штокавштини имају неки глаголи с основом од два слога на првом слогу отиснути акценат, кад су прелазни, а непрелазни отегнути: тужим прелазно, а тужим непрелазно. Ове разлике словенштина не познаје, њој гласи прелазно и непрелазно једнако: тѣжим тужим, где влада музикални или хроматеки акценат (н. пр. у горњој и дољњој Крањској), а тѣжим тужим, где је експираторни наглас (као у Горичкој и

Штајерској). Најпосле штокавштина нема глагола осим једносложних основа, у којим би се у свим особама наглашвао наставак и. У сингулару и у 3. плур. то већ с тога не може бити јер се у штокавштини никада не наглашује задњи слог у вишесложној речи; само у 1. и 2. лицу плур. неких глагола е ' у инфинитиву на словци испред наставка и наглашује се то и: ломимо, ломите, инф. лѣмити, али већ: прѣломимо; сведочимо, сведочите, инф. сведѣчити, и т. д. Глаголом дакле словенским, који наглашују разредно и, одговарају у штокавштини само они, којим је основа од једног слога, као, сним, снѣш, снѣ, снѣмо, снѣте, снѣ.

— Ранке-ова библиотека, коју хоће за краљ. библиотеку у Берлину да набаве, састоји се из преко 20.000 књига.

— Године 1886. штампано је у Немачкој 16,253 књига; у Енглеској пак 3984 нових и 1226 прештампаних дела.

— У Петрограду је изашла књига под насловом „Певанија К. Р.-ова“; песник је велики кнез Константин.* Дело је штампано у мало примерака, колико је потребно за царску породицу. Вели се, да су песме добре и по облику и по садржају.

— Неки Шпањолац, Карула, преиначио је целу библију у стихове са сликовима. Стихова има 260.000.

— У Баварској излазе 777 новина и часописа; у самом Минхену 128.

— Позната Шлосерова „Историја света“ забрањена је за Турску. Та земља баш неће да буде изображена.

— У немачкој вароши Хале а у штампарији Франке-ове закладе, штампано је ове године 1000. издање библије. Прво издање изашло је године 1713. у 5000 примерака, затим сваке године по неколико; за последњих осам година изашло је 148 издања.

— Дела Оскара, краља Шведског, излазе у скупљеном издању.

— Руско вјасланство за купљења народних песама по губернијама Аљонец, Архангел и Валогда послало је географском друштву у Петроград занимљив извештај. Експедиција, г. г. Дич и Истомин је обишла свега 4500 врста а скупила је свега 191 песму. Што су ишли даље к северу, то су наишли све на мање трагова. Они су дошли до убеђења да народно пјесништво опада, да народ сам не мари за песму, као некад, да народних певача неостаје а на њихово место долазе модерни мотиви. Најчистије се задржале сватовске и уколине песме.

— Ретеов „Фауст“ преведен је и на мађарски. Превео га је Антоније Варади, а изашао је накладом В. Хорњанског.

— Изврени руски приповедач, кнез Мешчерски, написао је и драму: „Милијон“. Предмет је из руског аристократског живота. Цела је драма провејана савременим песимизмом.

— За време француске револуције излазило је у Паризу преко 1200 новина, које се врло чудно звале, као: „Магарац Вилеома“, „Торокало“, „Вашка и мачка“, „Не да се веровати“ „Свиња св. Антонија“, „Доручак“, „Да се разумемо“, „Није могуће смејати се на то“, „Рекло ми се“, „Родољубива кокошка“, „Стеница у увету“, и још друкче, што се не да ни саопштити; а све то, да науку пажњу на себе.

САДРЖАЈ: На станици. Песма Вл. М. Јовановића. — Из ничега. (Наставак.) — Позивница. III. Песма од Браничевца. — Ново доба. (Свршетак.) — Бранич српскога језика (Наставак.) — Књижевност. „Отаџбина“. Приказ и оцена М. Савића. — Ковчежић. Гласник. — Књижевне белешке.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 фор. а. вр. на целу годину, 2 фор. 50 новч. на по године, 1 фор. 25 новч. на четврт године. За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 фор. на годину. — Рукописи се шаљу уредништву а претплата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад.